

ORDINEA MONDIALĂ À LA CHINOISE. DIMENSIUNI GEOPOLITICE

Dr. Constantin BUCHET
Cercetător științific, Academia Română

Abordarea extinsă de ordin filosofic, dar și strategic a configurat o percepție colectivă dinamică – opinia publică, *actor al vieții internaționale* - asupra evoluției modelului relațiilor *inter-gerentes* după schimbările sistемice survenite de-a lungul istoriei moderne și contemporane, impulsionate prin dinamica post-Război Rece, sfârșitul comunismului, colapsul sistemului bipolar Est – Vest, sau decesul erei westphaliene marcat de 9/11 septembrie.

Astfel, s-a vorbit prin intermediul sintagmei „post”, despre sfârșitul sistemului clasic al raporturilor internaționale (post-westhalian) finalul Războiului Rece (post - Război Rece), schimbările de conținut strategic (post - 11 septembrie), precum și de noile granițe ale disciplinei relațiilor internaționale după postcolonialism sau postcomunism.

Lumea post-americană imaginată de analistul Fareed Zakaria¹, ar putea cuprinde nuclee de putere europocentriste cu extensie geopolitică extracontinentală prin autonomizarea strategică de tip „force de frappe”, utilizarea „teritoriilor de peste mări” (Franța), sistematizarea unor direcții de politică regională (Germania) printr-o direcție „humboldtiană” în America Latină sau abordarea „Neue Asien”, cu o continuitate de la guvernarea social-democrată G. Schröder la administrația A. Merkel.

Orientările chineze în teoria relațiilor internaționale nu puteau eluda această constelație de putere cu desfășurare complexă de la finalul Războiului Rece, transformare legată organic de implozia Uniunii Sovietice, ca factor bipolar de putere, dar și *imperiu al răului* în accepția reaganistă. În profilul contribuțiilor geopolitice chineze asupra

temei „ordinii mondiale”, putem încadra un realism strategic construit dintr-o perspectivă sinocentrică, ca *baza de civilizație*, de reprezentanții mediului academic din R.P. Chineză.

Reprezentanții elitei academice a regimului comunist de la Beijing - istorici, sociologi, politologi - rămân fideli abordării negaționiste asupra absenței războiului dintre democrații² - piatră unghiulară a teoriei liberale occidentale, cu o sinteză de referință concepută de profesorul american Michael Doyle, în anul 1983, ca liant al „societății internaționale”, postulat axiologic al articulării sistemului mondial contemporan.

Perspectiva chineză asupra temelor recente tensionate de politică mondială - spre exemplu, conflictele din Irak, Afganistan - rămâne centrată pe ideea clasică a „dreptului popoarelor de a-și urma singure soarta”, discurs care intră în coliziune intelectuală cu viziunea americană referitoare la extensia procesului democratic la scară internațională, în clasicul *approach wilsonian*.

În condițiile unei renunțări la abordarea tezigă neconservatoare care profera teoretic și ideologic despre „amenințarea chineză”, administrația Obama ar părea să țină cont în orientarea sa asiatică de un slogan susținut de Beijing, „Asia a asiaticilor”, cu rezolvarea disputelor interne de către actorii majori ai celui mai mare continent, ca parte a unei *democratizări reale*.

S-a vorbit la finele primei decade a anilor 2000, chiar de un binom în afacerile strategice cu titulatura plastică, aproape jurnalistică de *Chimerica*, utilizată de politologul și fostul *national security*

adviser, Zbigniew Brzezinski, deși acum Beijingul pare să adopte azimutul geopolitic „China first”, definit prin coordonatele înființării Băncii Asiatice pentru Reconstrucție și Dezvoltare (2015), cu Marea Britanie contributor, mecanism geopolitic/geoeconomic de contrapondere pentru *Parteneriatul Transpacific*, imaginat recent de S.U.A..

Apărătoare fanatică a principiului integrității teritoriale, R. P. Chineză nu a agreat intervențiile occidentale/americane din Afganistan și Irak, generatoare de dezechilibre etno-teritoriale prin dinamica problemei kurde și secesiunea intra-irakiană, resurecția mișcării paștune cu focalizare pe politica internă a vechiului aliat al Pekinului, Pakistanul. Ideea unei comunități transzubece deranjează cercurile oficiale chineze, deoarece se asociază cu dezbateră asupra statutului minorității musulmane uigure din Xianjing și complexa chestiune tibetană „internționalizată” profund în ultimii 20 de ani.

„Planul de ieșire”³ din război al președintelui Obama, prin retragerea accelerată din Afganistan, a fost salutat de China, deși cercurile militare - reprezentate de amiralul Mike Mullen, șeful Statelor Majore reunite și părintele strategiei „contrainsurgenței”, generalul David Petraeus, fostul comandant trupelor americane și N.A.T.O. din zona de referință - au insistat pe „protejarea poporului afgan”, ca demers fundamental în reconstrucția post - conflict.

Evaluarea informativă americană asupra stării sistemului strategic sud-asiatic arată lipsa de loialitate a Pakistanului (pivotal esențial în strategia chineză de înconjurare a federației indiene) în coaliția teroristă internațională anti - Al Qaida, în special a serviciilor secrete care întrețin legături cu talibanii prin anumite elemente din sfera aparatului de informații de la Islamabad.⁴

Realismul strategic chinez este construit pe teza contrabalansării influențelor de putere din zona asiatică exercitate de foștii rivali din epoca

Războiului Rece, India și Rusia (aceste state sunt partenere în cadrul Organizației de la Shanghai), deși acum Moscova nu aparține *sistemului social imperialist*, bloc imaginat de Mao Ze Dong, ca promotor al sovietismului brejnevist și al clasicei *doctrine a suveranității limitate*.

Sistemul circular de relații politico-militare, special articulat de planificatorii de la Beijing, a urmărit să înconjoare India prin conexiunea tradițională cu Pakistanul (în R.P. Chineză afluează 30 de milioane de musulmani, denumiți hui), apărarea dreptului la existență al Bangladeshului / Pakistanul Oriental - stat care exercită asupra subcontinentului presiunea demografică „bengaleză” - și politica maritimă în *adâncime* la Marea Andaman și Golful Bengal, întemeiată pe bazele navale din fosta Birmanie (Myanmar).

În acest context bismarkian, factorul de putere chinez găsește sprijin în orientarea politică malaeză care nu agreează creșterea economică și tehnologică a Indiei, deși Beijingul și New Delhi sunt cuprinse în formatul formal al puterilor emergente contemporane, denumit la începutul anilor 2000, BRICS.

Dualitatea strategică a abordării chineze față de cele două centre de putere asiatice numim aici, India subcontinentală, Rusia euroasiatică și panpacifică, reprezintă o formă de reacție alternativă în sânul unei alianțe formale, ca Organizația pentru Cooperare de la Shanghai, dar și o dezvoltare a realismului critic din cadrele conflictuale derulate în timpul Războiului Rece. Aceste dimensiuni duale cooperare / reținere, nu pot eluda simbolistica geopolitică a celei mai mari aplicații după al doilea război mondial, din 2007, cu participare sino-ruso-indiana, demers care a semnat *contestarea unei ordini militare de tip NATO*, sau temperarea chineza a tendințelor nipone din timpul guvernării Kiichi Koizumi, de a pune bazele unui „*NATO*” asiatic, prin doctrina generalului Nakatani. De aici, interesul Beijingului față de extinderea NATO în

fostele țări comuniste, pe care l-am cunoscut în anii 1995 – 1997, ca cercetător al Institutului Român pentru Studii Internaționale în discuții cu omologi chinezi de la Academia de Științe Sociale și Politice; deși distanța geografică era astronomică, aceștia aveau reținere față de accelerarea Parteneriatului pentru Pace – PFP oferit *stan-urilor musulmane*, foste sovietice, și emiteau accente critice asupra relației alianței nord – atlantice cu Astana. Aceste coordonate ordonatoare ale strategiei R.P. Chineze ne arată tendința de a modela *ordinea mondială geopolitică* a lumii contemporane, în sensul *dezvoltării multipolarismului, poli / multicentrismului* prin *centre de dezvoltare mondială* și respingerea *unipolarismului* și unilateralismului american din era neo-conservatoare a administrației George W. Bush (2000-2008).

În fostul spațiu unional central - asiatic, R.P. Chineză a utilizat pârghia de influență a prezenței capitalurilor sale în sistematizarea infrastructurii zonale și o „politică a hidrocarburilor” central-asiatică, iar aceste teme de interferență posedă o referință specială pentru raporturile emblematică, spre exemplu, dintre Astana (Alma-Ata) – Beijing. Republicile musulmane foste sovietice reprezintă chiar un pilon de expansiune culturală chineză prin proliferarea limbii, culturii, civilizației, dar și a institutelor Confucius, percepute ca o *sferă naturală de influență* în termeni asiatici, deoarece Rusia este văzută o țară cu destin european, încă de pe vremea ambasadei lui Nicolae Milescu Spătarul, acreditată de țarul Alexei Mihailovici în *împărăția din mijlocul lumii*, experiență diplomatică soldată cu *Descrierea Chinei*. Această percepție a transformat Amurul într-o frontieră geo-politică naturală, un *Mare Zid Chinezesc* cu dispunere de apărare „pe apă”, aspect de imaginar colectiv care a fost supra-dimensionat prin conflictele de frontieră din timpul disputei sino – sovietice de la începutul anilor '60.

Referindu-ne la fostul areal de strategie geopolitică și ideologică al expansiunii „Doctrinei Brejnev”, China a exploatat reținerea capitalelor est-europene față de problema taivaneză și receptivitatea față de dictonul politic postulat de Deng Xiao Ping, „o țară, două sisteme”, activând un palier geoeconomic fertil în state care nu aveau tradiția legăturilor cu regimul de la Beijing în perioada comunistă (spre deosebire de România și Bulgaria), ca Polonia, Ungaria, Cehia (a se observa *relațiile speciale* cu Budapesta).

Omogenitatea spațiului de influența chineză – a fundamentat politic în Asia de sud-est pe statul „clientelar” de la Rangoon, condus de junta militară din fosta colonie Burma – cucerirea alegerilor de partidul disidentei Aung San Suu Kyi, în 2015, „a defectat” acest mecanism pe *ruta birmaneză* – redimensionarea percepției Siamului asupra Marii Chine (fostul suzeran al Thailande medievale) și copia modelului „o țară, două sisteme”, în Vietnam, prin care se destructurează *cortina de bambus* construită în anii maoismului de leadershipul hard american, drept un *cordon sanitar pentru Asia* în descurajarea expansiunii R. P. Chineze. Relațiile sino – vietnameze au cunoscut o îmbunătățire față de perioada încordată dintre 1979 – 1995, când necunoscuta cambodgiană și sprijinul Hanoiului pentru khmerii roșii au viciat relațiile comunistilor din fosta colonie franceză cu *fratele mai mare*. Cercul strategic sino-centric din Marea Chinei de Sud se întregește prin presiunea diasporei chineze asupra Indoneziei și Filipinelor, iar la acest instrument politico-demografic adăugăm și proiecția geo-economică, construită pe viziunea hidroenergetică asupra bazinului Mekong proiectată la Beijing.

Acest context strategic ar fi relevant de o substanță axiologică, de proveniență culturală a Chinei în zona Asiei de Est, o „doctrină Monroe” sinocentrică fundamentată acum și pe ideea potrivit căreia aceasta este o *civilizație, nu numai o*

națiune, după cum aminteam de reflecția savantului Lucien Pye în lucrarea noastră, *Religie și putere în relațiile internaționale contemporane*, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1998. În acest răspuns al nostru la interpretările profesorului Samuel Huntington din cadrul tezei *ciocnirii civilizațiilor*, expusă în periodicul de politică internațională „Foreign Affairs”, în 1993 și concentrate în volumul din 1996 asupra *refacerii ordinii mondiale* pe baze religioase, criticam argumentat tocmai *imposibila alianță* dintre Islam și confucianism, datorită absenței unui „piemont” unificator pentru lumea islamică și potențialului beligen cu accente funda-mentaliste dezvoltat de Arabia saudită sunnită și Iranul šiit, state care recent si-au aruncat *anatema diplomatica*.

Profilul complexului de securitate est-asiatic a moderat și abordarea administrației Obama care nu a mai apreciat în termeni strategici „amenințarea chineză”, sintagmă inserată în programul de putere al orientării neoconservatoare, filon politico - ideologic al guvernării G. Bush (2000-2008).

Unii membri ai brain trust-ului politologic american - ca Zbigniew Brzezinski, consilier al președintelui B. Obama - pledează pentru o conciliere chino-americană, în contextul în care S.U.A. nu acceptă convertibilitatea yuanului și expansiunea economică afro-asiatică⁵, deși zguduirea recentă a bursei de la Shanghai, absența acelei rate de schimb internaționale a valutei naționale și împovărtoarea îndatorare contractată la începutul anilor 2000, aduc o severă recesiune a dragonului roșu.

Leadershipul chinez a salutat modernizarea socială în America de Sud - ca reforma agrară declanșată de președintele Evo Morales în Bolivia - a sprijinit sistematizarea infrastructurii în Asia de Sud-Est prin regularizarea Mekongului în Thailanda, realizarea autostrăzii Kiming-Hanoi, sau a unor drumuri în Mandalay (Myanmar).

Pornind de la ofensiva economică în mediul de gândire decizională de la Beijing s-a vorbit de un „secol chinez”, model de putere axat pe globalismul cultural tradițional chinez, capabil de emergența unei politici economice mondiale, dar și pe *exceptionalismul geocultural* ancestral ca „vitrină” față de *barbaricum-ul* limitrof al mongolilor, thailor, khmerilor sau indonezienilor, popoare vasale după expedițiile „coloniale” legendare ale amiralului Zheng He, cercetate de noi prin analiza documentelor referitoare la manifestarea „puterii zeilor” prin cele șapte călătorii ale acestui celebru marinar.

Unii politologi chinezi⁶ au dezvoltat noi concepte de structurare globală a puterii revendicându-se de la orientările conservatoare bazate pe ordinea tradițională, generozitate, pace naturală, dimensiuni organizatorice contrastante cu hegemonia „Vestului” și a modului *democratic* ordonator constituit pe violență, anarhie și opresiune în viziunea sinocentrică *Tianxia*.

Declinismul posibil al Chinei s-ar putea accentua prin cheltuielile militare triple din perioada 1996-2010 (Institutul Național pentru Studii Strategice de la Londra), justificate prin problema taiwaneză și „curșa navală” a Armatei Populare de Eliberare de achiziționare a portavioanelor, rachetelor de croazieră și antinavale împotriva scuturilor electronice ale navelor americane din Pacific.

O altă carență pentru continuitatea boom-ului economic chinez și efectul de *bubble economy*, se poate constitui prin factorul petrolier, deoarece chestiunea iraniană este încă efervescentă în pofida semnării acordului nuclear, iar zăcămintele africane sunt la mare distanță. De asemenea, prăbușirea recentă a prețului petrolului a generat statutul de neperformant pentru multe credite chineze din sectorul exploatarii energetice a combustibililor lichizi, iar capacitatea de rambursare în grafic devine afectată.

Problematika ruralității - ca eficiență economică și stabilitate socială - este legată de eșecul pe termen lung al cooperativizării maoiste, definitorie prin foametea din perioada 1958-1961 și decalajul dezvoltării fermelor în raport cu avansul economic urban din zonele libere și distribuirea internă a „dividendelor” sociale rezultate din creșterea constantă de 3% anuală acumulată în perioada 2000 – 2014.

Într-o *geopolitică internă*, crearea noilor zone agricole socialiste „nu rezolvă problema” dezvoltării precare rurale, ilustrativă fiind în acest sens contribuția redusă la PIB a zonelor reprezentate de uigura Xinjiang, Mongolia Interioară, Tibet, Quinghai – Lacul Albastru, la care putem adăuga presiunea migranților rurali (200 milioane în 2006), asupra megalopolisurilor, ceea ce adâncește *disparitatea sat – oraș*.

Asimetria regională a dezvoltării economice chineze nu poate fi încă eliminată în zone unde sunt 100 de firme cu avantaje fiscale lipsite de listarea la bursă de la finele anilor 2000 - datorită reformei graduale a Partidului Comunist - acest areal cuprinzând Mongolia Interioară, Xinjiang, Guangzhou, Tibet. La acest reviriment al „liberalismului de stat”, care urmărește întărirea poziției economice naționale prin coagularea a 15 zone libere pentru capitalul străin, se poate adăuga mecanismul economiei sociale de piață care are o altă logică de redistribuire față de germana erhardiană *Soziale Marktwirtschaft*.

Într-o radiografie complementară cu economicul est-asiatic, analiza politică a sistemului de putere ne arată un „centralism democratic” decizional în sânul Partidului Comunist Chinez, reprezentat de Comitetul Permanent al *Politburo* de la Beijing, unitatea centrală de formare a strategiilor politice interne și externe, dimensiune constantă a aparat-cikului predictibilă și pentru generația post Hu Jintao sau Xi Jinping.

Aparatul de partid, și în special *Comisia Militară* a C.C. al P.C. Chinez proiectează o geostrategie pentru fortificarea factorului militar, ca atribut de putere prin informatizarea aparatului celei mai mari armate terestre mondiale, mărirea la șase a numărului de submarine strategice, sporirea dispozitivului rachetelor nucleare intercontinentale.

Ofensiva și creșterea economică chineză se constituie într-o temă criticată de orientare - i-am spune „declinistă” - care reunește economiști, politologi și istorici occidentali dar și chinezi, gânditori care se îndoiesc de viabilitatea pe termen lung a modelului chinez de dezvoltare și forță de expansiune mondială. Cursa „africană” a Chinei și „deriva” sud-americană se cuantifică în goana după resursele continentului negru și ideea de a coopera cu regimurile de stânga *anti-caudillo* și membra BRICS, Brazilia.

Orientarea naționalistă a Chinei în relațiile internaționale rezidă în spiritul mișcării boxerilor⁷ abordare contemporană care a criticat puseele „colonialiste” occidentale și avansul strategic al N.A.T.O., ca vârf al străpunerii politico-militare americane în zona euroasiatică, precum și prezența postbelică *niponista* a Washingtonului în noul centru de putere mondial, regiunea Asia – Pacific.

Analiza percepției geopolitice chineze a „noii ordini mondiale” recurge la depășirea rolului puterii populare de „țară în curs de dezvoltare” și erijarea în protector al fostei lumi a III-a împotriva „neocolonialismului” occidental.

Este posibil ca într-o perspectivă a desfășurării forței economice chineze în planurile geografice transcontinentale (Africa, America Latină), China comunistă să sufere o hemoragie de putere întocmai ca „imperiul răului” sovietic care a eșuat în strategia răspândirii „revoluției internaționale” proletare în Angola, Somalia sau state latino-americane, deși *noua gândire* gorbacioviană urmărește îndepărtarea balastului ideologic al „revoluției mondiale”.

Lipsa omogenității formatului de inginerie socială internațională, denumit G-2⁸ - Chimerica, dimensionează o conflictualitate latentă sino-americană, decelată prin contradicțiile asupra dosarului coreean, problematicii Orientului Mijlociu, rundei DOHA din cadrul negocierilor O.M.C., temeii disidenței și drepturilor omului (cazul Liu Xiaobo), extinderii N.A.T.O., chestiunilor musulmană și tibetană, intervențiilor din Irak și Afganistan, relațiilor speciale întreținute de Beijing cu Sudanul, Zimbabwe, Iran.

Mulți analiști occidentali sunt triumfaliști prin evoluarea la superlativ a eficienței capitalismului (liberalismului) de stat, deși în ultima perioadă China pare un „uriaș cu nările înfundate”, iar economiștii de referință chinezi⁹ configurează o strategie expansivă pe termen lung, fortificată prin modelul economiei sociale de piață, educația forței de muncă, internaționalizarea serviciilor, forța valutară a yuanului și crearea unei forme de valută sintetică a rezervei internaționale sub managementul financiar al FMI, dar și al Băncii Asiatice pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

De asemenea, cultura strategică bazată pe forța culturală asupra „barbarismului” asiatic, cu tradiționalul sinocentrism exercitat asupra Birmaniei (Burma), Thailandeii (Siam), Malacca (Malayesia) este însoțită - după cum se observă în analiza de *ordine regională* aplicată - de o proiecție geoeconomică dominatoare, chiar printr-o construcție de tipul „Marii Sfere de Coproșperitate” nipone,¹⁰ dar fără fundamentele „imperiului” militar.

Această abordare a economicului ca atribut de putere, a fost însoțită de asiaticism/format asiatic-panasiatic ca pol de putere - prin retorica fostului *președinte* Hu Jintao și premierului Wen Jiabao - definit printr-o comunitate politică cu structură pivotală chino-japoneză, dorindu-se eliberarea statului nipon de strânsoarea *anacondei* americane.

Fenomenul expansiunii „imperiului informal” chinez și în spații extra-asiatice prin domeniile tehnologiilor informatice, infrastructură, strategii bancare, mărfuri variate bazate pe dumping, capacități de exploatare a hidrocarburilor, este însoțit de un activism militar al Beijingului, cu asocierea principiilor tradiționale ale politicii externe: echilibru, „pasul” cronologic pe 50 de ani, prudență, discreție.

Dintr-un alt unghi de analiză, naționalismul economic și cultural bazat pe excepționalismul chinez, matrice care a înlocuit în epoca Zemin-Jintao comunismul maoist cu valența de a nu dezvolta o matrice existențial-axiologică, pare să fie perceput ca o amenințare la adresa Occidentului. În acest cadru de abordare, unii politicieni, ca *uliul* – *hawk* republican, nominalizat în cursa prezidențială la Casa Albă în 2012, Mitt Romney afirma că, R.P. Chineză este o *superputere* și un „challenger” pentru S.U.A., iar prezidențiabilul conservator evoca chiar modelul bipolar al Războiului Rece, ca sistem strategic.

Mai mult, prin prisma mesianismului în relațiile internaționale, R. P. Chineză nu s-a transformat într-o putere misionară ca S.U.A., după aserțiunea cunoscutului teoretician al *anarhiei care va veni*, Robert (Bob) Kaplan, Beijingul concentrându-se fundamental pe construcția unui regionalism asiatic¹¹ după modelul ASEAN și o preeminență decizională în formatul Forumului Asia – Pacific.

Orice analiză de putere privind conținuturile unei noi ordini mondiale, concept reiterat în timpul primului conflict din Golf (1990-1991), nu poate excepta profilul Chinei, ca membră a fostului triumphi strategic Pekin-Moscova-Washington din timpul Războiului Rece, „fondator” al grupului statelor emergente, BRICS și pilon al triumviratului sino – indo – rus omogenizat în jurul Organizației de Cooperare de la Shanghai.

Comportamentul de mare putere al Chinei ar putea fi predicționat prin modelul construit de generația politicianilor din era post-Deng, preferințele liderilor¹² de la Beijing fiind determinate de geoeconomia dinamică descrisă de republica roșie.

Hiperoptimismul atașat previziunilor dezvoltării economice chineze se definește prin analiza ultimului guvernator britanic al Hong-Kong-ului, Chris Patten, viitor comisar al U.E. pentru politica externă.

Personalitate a politicii europene, liderul aparatului diplomatic comunitar în timpul Comisiei Romano Prodi (2000 – 2004) aprecia China ca cea mai dezvoltată țară din punct de vedere economic din ultimele 18 secole ale celor 20¹³, accentuându-se prin contrast perioadele întunecate ale Europei (Dark Age).

După părerea noastră, declinismul economic relativ al R.P. Chineze generează poziții în mediul academic internațional, unii gânditori previzionând o creștere economică modestă (sub 3-4% pe an), o amenințare serioasă pentru hegemonia din interior a partidului unic¹⁴.

O cristalizare unilaterală a comerțului internațional contemporan și contestarea directă a monopolului schimburilor economice convertite în dolari sunt tendințe reflectate de *noua geoeconomie chineză* care elimină valuta americană în schimburile comerciale cu Federația Rusă (2010).

Baza potențialului strategic ruso-chinez este configurată printr-un sistem de 12 acorduri oficiale de cooperare¹⁵ în domeniul energetic, aviatic, feroviar și vama în contextul dezvoltării statutului Chinei de cel mai mare exportator din lume.

Această omogenitate a spațiului și coerența culturală sinocentrică poartă numele de Tianxia, o bază axiologică globală care pune accent pe antagonismele *Extrem Orient – Occident* pentru raportările morală - stat de drept, ordine-

libertate, guvernare elitară – drepturile omului.

Dar această percepție tradiționalistă bazată pe primatul cultural chinez transcende unei viziuni strategice determinate doar de logica confruntării Războiului Rece, suprapusă pe antagonismul rezidual socialism–imperialism.

Dezbaterea asupra modelului chinez de „ordine mondială” a gravitat în jurul conceptului de „lume armonioasă” jintoiană, teorie care printr-o extrapolare idealistă - în concepția analiștilor de la Beijing - are în centrul tablei sale de valori principiile O.N.U.: egalitate națională, respectul mutual pentru suveranitate și integritate teritorială, respectarea dreptului internațional, respectul drepturilor omului, dar fără utilizarea acestei teme ca pretext pentru intervenția în afacerile interne, participarea în operațiuni de „menținere a păcii”.

După părerea noastră, la aceste comandamente se adaugă și opțiuni politice afirmate în timpul conflictului cu U.R.S.S. din perioada Războiului Rece pentru primatul modelului de dezvoltare în lumea comunistă prin „respectul alegerii sistemului politic de către popor”, ceea ce reprezenta în anii '60 – '70, un *policentrism al lumii comunizate* opozabil *lagărului socialist jdanovist*.

În perimetrul relațiilor de putere actuale se remarcă opoziția la unihegemonism - model simbolizat în viziunea chineză de S.U.A. - prin critica dezvoltării alianțelor militare de tip N.A.T.O., sau sisteme regionale de securitate după modelul ANZUS, SEATO, respingerea „invaziei unilaterale” a unui teritoriu, sub orice pretext (momentele istorice reprezentate de Iugoslavia - 1999, Afganistan 2001, Irak-2003). De asemenea, planificatorii R.P. Chineze au pledat pentru asigurarea de la Beijing a unui comerț liber fără bariere în mediul strategiei economice externe.

Unii autori chinezi revendică organizarea sinocentrică a lumii de la un

idealism „primar” avansat și prin teoriile liberale ale lui John Locke¹⁶, considerat unul din precursorii teoriei „direcției armonioase” și filozoful fondator al gândirii occidentale moderne în relațiile internaționale.

Alți politologi din R.P. Chineză asertează că doctrina armoniei globale emisă de factorii decidenți de la Beijing a înflorit pe fondul abordării idealiste tradiționale¹⁷ a civilizației care este o țară, complex ideatic aflat în contrapondere cu spiritul wilsonian apreciat ca o formă de hegemonie mondială a S.U.A., prin *democratizarea și dezideologizarea relațiilor internaționale*.

Opinăm că, după evaluările din mediul intelectual chinez și construcția teoretică a „lumii armonioase”, propusă ca un filon de gândire neoidealistă de Hu Jintao (2005), pe matricea principiilor coexistenței pașnice și *multilateralitate*, ca alternativă la realismul politic ofensiv din noua generație conceptuală post - Război Rece, este un fapt istoric subliniat și de președintele Xi Jinping. Acest concept este plasat în disponerea unei *serii istorice intelectuale* după *ascensiunea pașnică* avansată de „omul de partid”, Zheng Bijan, model legat de politicile sociale internaționale, chestiunea unor raporturi juste Nord – Sud și o *lume mai bună*, după cum se exprima fostul președinte Jiang Zemin, la o sesiune a O.N.U. în 1995.

Perspectivei „proidealiste” a cercurilor analitice chineze - multe reunite sub egida Academiei de Științe Sociale și Institutului Chinez de Relații Internaționale - asupra configurării „ordinii mondiale”, ca strategie de *contrabalansare* a Occidentului, i se adaugă o nouă filozofie strategică postmaoistă, elaborată de către o serie de factori militari din brain trust-ul Comisiei Militare Centrale.

În această consonanță paradigmatică putem integra contribuțiile studiilor strategice eminate de către autori militari, cum sunt doi colonei chinezi, Ling și Xiangsui.

Pe aliniamentul geoeconomic, am putea spune că Beijingul resurecționează modelul sferei de prosperitate nipone interbelice, prin crearea unui „imperiu informal” economic pe aria Extremului Orient, Asia de Sud-Est, Asia de Sud, ca formă de dominație economică sinocentrică axată pe penetrația capitalului „galben”, influența diasporei zonale chineze, expansiunea mărfurilor produse în *Mainland China*.

Radicalismul strategic chinez s-a dezvoltat prin unele producții ale cercurilor militare, consemnându-se astfel o teorie despre războiul nelimitat prin care orice mijloc de confruntare este permis (economic, militar, cultural) pentru a *reduce decalajele de putere*, conform principiilor enunțate de analistul strateg, Edward Luttwak.

Astfel, într-o lucrare *Războiul fără limite* – deși apreciem că, putea fi numit foarte exact și *războiul total* - împotriva „superputerii singuratică” americane, doi colonei chinezi, Qiao Ling și Wang Xiangsui au adus în dezbatere metoda unui „război combinat”¹⁸ prin toate formele: geoeconomice, cultural, militar, intelligence, deci în contrastanță cu viziunea „lumii armonioase”.

Civilizația care s-a definit ca națiune a încercat progresiv, organic, pe coordonata „timpului lung” braudelian al istoriei să potențeze instinctul de expansiune definit de originile strategice și intelectuale într-o regresivitate a puterii.

Administrația actuală de la Beijing promovează strategia „lumii armonioase”¹⁸ a fostului președinte Hu Jintao, care reconfigurează - în opinia noastră - abordările liderului emblematic Jiang Zemin (fost șef al Comisiei Militare Centrale) și corifeului politicii externe a R.P. Chineze după era Ciu Enlai, Qian Qichen, viziuni prin care se încerca depășirea unui statut „postcolonial”, de lider al statelor nealiniat sau eliminarea etichetei de „țară în curs de dezvoltare”.

Percepția geostrategică și noua ordine mondială chineză se circumscriu

„timpului lung” și sunt definite prin prisma „lumii armonioase”, viziune care se urmărește descurajarea prezenței americane sau N.A.T.O. în spațiile decolonizate unde statul comunist caută preeminență economico-financiară, militară, dar și culturală, de soft power prin rețeaua de Institute Confucius din America Latină și Africa.

„Lumea armonioasă” prospectată de Hu Jintao conține un multilateralism, dar nu generat de instituțiile internaționale - deși China este un jucător al OMC, membru al *directoratului* O.N.U. - ci de ambiția de respectare a vechiului principiu al „suveranității naționale” de către toate statele lumii, dar și de promovarea ancestralului „neamestec în afacerile interne ale statului”.

În cazul modelului de ordine mondială *a la chinoise*, Beijingul nu dezvoltă un parteneriat¹⁹ sub forma unui condominium hegemonic „asiatic” cu Rusia, iar noi credem mai mult într-un realism strategic al R.P. Chineze de a echilibra ofensiva tradiționalistă a Kremlinului în Extremul Orient prin „relațiile speciale” din arhitectura internă a Organizației de la Shanghai.

Doctrina strategică utilitaristă a Chinei implică și activizarea palierului economic al raporturilor geoeconomice (relații comerciale, profilul forței de muncă de pe coasta de Vest, avântul zonelor libere chineze) ceea ce arată dualitatea abordărilor de „high policy” ale etajului de *decision making* de la Beijing cu S.U.A., determinante în ecuația de putere Asia-Pacific.

În opinia noastră, China încearcă prin strategia „lumii armonioase” a resurecției a tezei istorice pentru „dreptul popoarelor de a-și alege singure calea de dezvoltare”, ideea de politică internațională care urmărește „setarea” raporturilor cu actorii nonoccidentali.

Desigur, Beijingul exercită și o atracție „soft” pentru experiența sa social-economică (în 1997, președintele legitimat atunci de curentul de dreapta creștin-

democrat, Emil Constantinescu vorbea de „modelul chinezesc”) definită prin capitalismul de stat, un keynesism asiatic prin care statul este agent economic major și democrația socială, deoarece în era Hu Jintao partidul comunist recunoștea și baza societală „capitalistă”: antreprenorii, oamenii de afaceri, intelectualii.

Puterea „soft” a R.P. Chineze reprezentată de modelul economic al unui capitalism etatist și al „unei democrații de partid”, cu baza social-ideologică largită prin prevederile renovate ale programului partidului datorită recunoașterii claselor sociale „reziduale” *burgheze*: antreprenorii și intelectualii se împletește cu varianta „dură” a întăririi sistemului militar.²⁰

Tradiția chineză contemporana nu poate fi eludată, în pofida „contractiilor imperiale” - „imperial overstretch” - de experiența istorică legată de rădăcinile „roirii” Imperiului celest din perioada cuceririi „Lumii Noi” în era antecolumbiană, sub comanda amiralului Zheng He (începutul secolului al XV-lea), cu perspectiva paseistă a tabloului *hegemoniei* sinocentrice cu reperele: Mongolia, Indonezia, Thailanda, Sri Lanka, Vietnam, Madagascar.

Putem să integrăm această mișcare de putere din timpul *Imperiului celest* într-un sistem de reacție strategică neeuropeană la începutul modernității relațiilor internaționale, cu accent pe expansiunea lumii islamice în India - cucerirea mogulă - și dinamica acestui universal „imperium” în Manciuria, repere regresive elocvente și pentru *Imperiul roșu* post-maoist.

Într-o paralelă de *istorie trecută* cu avântul descoperirilor chineze în bazinul Oceanului Indian, amiralii otomani²¹ au intrat în această zonă la concurență cu portughezii, dar imperiul turc nu a mai avut forță navală după bătălia de la Lepanto (1571).

Geopolitica Chinei contemporane se definește prin relaționarea clasică dintre putere și teritoriu, dar sinocentrismul exersează cu reușită modele de organizare a spațiului prin expansiune, constrângere,

îndiguire, contrabalansare, alăturare, promovând chiar politica *sferelor de influență*, dar în stil „velvet”, comparativ cu epoca maoismului dur, doritor de un *Mare Salt Înainte* și în orbita geopolitică a *bordurii strategice* a Asiei de Sud și în fosta Indochina franceză.

Percepția geopolitică de *imperiu celest* a configurat până azi imaginea de „insulă” înconjurată, de aceea putem vorbi de *sindromul Marelui Zid*, dar China imperială, China albă condusă de Sun Yat Sen și Cian Kai Si, China roșie a *Marelui Salt Înainte* și a *lumii armonioase* au urmărit expansiunea organică, în forme teritoriale sau prin binomul *putere – influență*.

¹ Fareed Zakaria, *Lumea postamericană*, Iași, Polrom, 2008

² Constantin Buchet, *Religie și putere în relațiile internaționale contemporane*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998, p.47 și 49

³ Bob Woodward, *Obama's Wars*, Simon & Schuster, 2010, p. 30

⁴ Șeful serviciilor secrete integrate, Mc. Conelly sublinia aceste aspecte într-o notă secretă adresată președintelui B. Obama, iar ideea retragerii accelerate a devenit un reper major în gândirea consilierului pentru Securitate națională, James L. Jones (relațiile speciale ale aparatului de informații pakistanez cu *arabii afgani* conduși de Osama bin Laden sunt reflectate în volumele publicate de Roland Jacquard, *În numele lui Usama bin – Laden*, RAO International, 2001 și Michael Pohly, Khalid Duran, *Osama bin Laden și terorismul internațional*, București, Axel Springer, 2002)

⁵ China are o ascendență în exploatarea petrolieră din Sudan, Gabon, Nigeria, extracția de cupru (Zambia), lemn (Congo-Brazzavile), fier (Africa de Sud). Impulsionarea realităților sino-africane după summitul bilateral (2006), s-a concretizat prin împrumuturi de 5 miliarde dolari în perioada 2006-2009, 200 de înțelegeri comerciale și înlocuirea S.U.A. în cadrul ponderii volumului comerțului exterior al „continentului negru”. Turneul sud-american de referință al președintelui H. Jintao (2004) a adus investiții de miliarde de dolari în Brazilia, Argentina, Chile, în câmpul politicii economice externe previzionate de Beijing pe zece ani (John Farndon; *Secretele Chinei. Ascensiunea unei noi superputeri mondiale*, București, Editura Litera Internațional, 2007, capitolul *Goana după resurse*, p. 105.)

⁶ Tingyang Zhao, *Rethinking Empire from a Chinese Concept „All under Heaven”- Tianxia*, în „Social Identities”, vol. 12, no.1, January 2006, pag. 29-41, Taylor-Francis, 2006

⁷ Rayne Kruger, *O istorie a Chinei*, București, Artemis, 2005, p. 240-241.

⁸ Elisabeth C. Economy, Adam Segal, *The G-2 Mirage*, în „Foreign Affairs”, Mai-June, 2009; Martin Jacques, *When China rules the World*, New York, 2009, Andreas Lorenz, *Two Superpowers Take on the World* „Spiegel International”, January, 2010 – termenul de *Chimerica* este folosit elogios și de cunoscutul istoric Niall Ferguson

⁹ Zhou Xiachuan, guvernator al Băncii R.P. Chineze (*China Central Bank Governor Zhou Xiachuan plays down forex fears*, în „Financial Times”, February 13, 2016)

¹⁰ Constantin Buchet, *Geopolitica – mit – geopolitica propagandă. Cazul nipon*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr.1-2, 2001, *Percepții românești asupra politectonicii centrelor de putere în Extremul Orient*, p. 18 - 21

¹¹ Qian Qichen, *Viele Kleine Bächlein werden zu einem großen Fluß*, în „Internationale Politik”, November, 2007, p. 44.

¹² Bruce Bueno de Mesquita, *The Predictioneer's game*, 2009, p. 60 - 62

¹³ Robert Fogele, *Economia estimată a Chinei până în 2040*, în „Foreign Policy – Romania”, ianuarie-februarie 2010, p. 49.

¹⁴ Minxin Pei, *Think Again: Rise Again*, în „Foreign Policy”, March/April 2006

¹⁵ Schimburile comerciale efectuate în yuani și ruble sunt o rezultantă de decizie reliefată de întâlnirea premierilor V. Putin – Wen Jiabao (noiembrie 2010): *China și Rusia elimină dolarul din comerț*, în „Adevărul”, 26 noiembrie 2010, p. 24.

¹⁶ Qin Yaqing, *Ideological Source of Liberal International Relations Theory*, în Qin Yaqing (editor) *Reason and International Cooperation Studies on Liberal International Relations, Theories*, Beijing Shijie Zhishi Press, 2007.

¹⁷ Liu Liping, Zhang Yimeng, *Harmonius World and Neo Idealism*, în „Contemporary International Relations”, 2005

¹⁸ Parag Khana, *Lumea a II – a. Imperii și influență în noua ordine globală*, capitolul *Asia pentru asiatici*, Iași, Polirom, 2008, p. 277, Col. Qiao Ling, Col. Wang Xiangsui, *Unrestricted Warfare. China's Master Plan to destroy America*, Introduction by Al Santoli, Pan American Publishing Company, 2002

¹⁹ Rajan Menon, *The Limits of Chinese – Russian Partnership*, în „Survival”, vol. 51. No.3, 2009, p.120-123

²⁰ Avery Goldstein, *China's Grand Strategy and US Foreign Policy*, în „American Diplomacy”, September 2005

²¹ Fernand Brandel, *La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II*, Paris, Armand Colin, 1949, p. 101 (traducere și în limba

română la Ed. Meridiane în anii '80). Renumitul istoric francez, mentorul „istoriei totale”, metodă fundamentală a „Școlii de Annales”, analiza eșecul flotei otomane - lângă Mombasa - în luptele cu dispozitivul naval portughez și forțele bășinașe.

